MONITOR

Na R. P. 1774.

Nro. LXXIII.

Dnia 10. Września

- - - *Quis enim virtutem amplectitur ipsam Præmia si demas ?*

Juvenalis.

MOSCI PANIE MONITOR.

KOchać Cnotę dla samey iey dobroci y piękności istotney, iest rzecz prawdzie nader chwalebna, ale naturze ludzkiey nie właściwa,

y po zniſzczeniu Zenona Sekty, nie wiele takowego nie intereſſowania liczymy przykładow. Nie trudna ieſt przyznać piękność Cnocie, bo to wyznanie nic nie koſztuie: ale to oświadczenie, będąc ſkutkiem bardziey grzeczności, niżeli przeświadczenia, nie nakłania nas bynaymniey do poprawy złych obyczaiow.

Doświadczenie, ktorym codzień więcey ukrytych natury ludzkiey właſności odkrywamy, dało nam nakoniec poznać, że Człowiek do cnoty bez iakiegoś końca nie idzie; a ten koniec na oſiągnieniu Dobra zaſadza ſię. Dobro to z iedney ſtrony wyſtawuie Religia, y to będąc nayiſtotnieyſze, bo duchowne y wieczne, powinnoby nam za doſtateczną do cnoty ſłużyć pobudkę. Ale Człowiek będąc oprocz Duſzy zmyſłami obdarzony, pragnie y tego

go uszczęśliwienia, ktore świat w swoim porządnym wystawuie ułożeniu: domyślaiąc się roztropnych Naywyższego Dekretow, w udzieleniu onemu tak pięknego kształtu nie mogł sobie innego założyć celu, tylko aby ztąd rozumne Stworzenia potrzebne odbierały wygody. Do tego zatym dwoiakiego Człowiek dąży celu, kiedy Prawa od natury y ludzi stanowione wypełnia. W pierwszym wystawuie sobie Duszy, u drugim Zmysłow uszczęśliwienie; Tamten obiecuie mu wieczność, ten go wieczności godnym czyni; Tamtego rozumem okryślonym poiąć nie może, tego doświadczaiąc, upewnionym zostaie, że pierwszy nastąpić musi.

Jeżeli tedy te są natury naszey własności, że Miłość uszczęśliwienia iest nam naymocnieyszą do cnoty pobudką: wnieść potrzeba, że

im więcey śrzodkow do polepſzenia ſtanu człowieka potrafiemy wynaleść, tym łatwiey w ludzi wielkich w naſzym wieku y kraiu obfitować będziemy. Człowiek zaſypia nad tłumem przepiſow niepoiętych; ocuca ſię zaś y przychodzi do ſiebie tam, gdzie idzie o iego dobro. Kto zatym hoynie cnotę nadgradza y wynośi, ten naywiękſzą Narodowi ludzkiemu czyni przyſługę, ten naydoſkonalſzym ſpoſobem przepiſy Nauk Moralnych wlewa w niego, ten na koniec ſtaie ſię podobnym ſamemu Bogu, ktory przyłączaiąc w obiawieniach ſwoich do cnoty nadgrodę, chciał nas przykładem ſwoim do ſzacunku ią kochaiących zachęcić.

W tym to wſpaniałości rodzaiu, zamykaią ſię nayważnieyſze w powſzechności każdego człowieka obowiąſki, a w ſzczegulności tych,

kto-

ktorzy maią ſzczęście poſiadać pierwſzeńſtwo nad drugiemi.

Niechay Nauczyciele, nie zakładaiąc iedynie na ſuchych Teoryi regułach Nauki obyczayności, wyſtawuią raczey uczniom Starożytne y ſwieże wielkich czynow przykłady: Niechay Teologowie, niezaſtanawiaiąc ſię nad tłumaczeniem rzeczy niepoiętych y podanych nam za taiemnice rozum przechodzące, przykładaią ſię do wpoienia w ſerca ludzkie, że uſzczęśliwienie bez cnoty nie może być doſtąpione: Niechay powołani do Rządow, obfituiący nad innych w ſpoſoby czynienia ſzczęśliwemi, wynoſzą na honory, opatruią przyſtoynemi życia ſpoſobami tych, ktorzy innych w chwalebnych przewyżſzaią działach: w ten czas ich świat z podziwieniem ćzcić będzie za prawdziwych Narodu ludzkiego Nauczycielow.

Przy-

Przykład dobrze zażyty naymocnieyſze w ſercu człowieka ſprawuie uczucie. Tryumfy Milciadeſa przerywały ſen Temiſtokleſowi. Wſpaniała dwoch Deciuſzow za Oyczynę życia ofiara, była ſkutkiem miłości Przodkow ich chwały, ktorą oni nad życie przekładali. Częſto teraz na wydok wychodzące w ięzyku naſzym wierſze, ſą nie ochybnym ſkutkiem bitego dla iednego ſławnego Wierſzopiſa medalu.

Jak wiele nam Polakom nad tym ubolewać potrzeba, że w kraiu naſzym podbudki cnoty w dość ſzczupłych ieſzcze zoſtaią granicach. U nas poſpolicie Urodzenie, wielkich Domow Protekcya, Faworytow rekommendacya wynoſi na te ſtopnie, do ktorych cnota z doſkonałością złączona za naywiękſzą zdatność y zaletę ſłużyć powinny. Dla tego też ſtaramy ſię uſilniey o re-

o rekommendacye, iak o talentow y ſerca wydoſkonalenie. Ztąd ieſzcze pochodzi, że ten zwyczay Narodom tylko nie oświeconym własny, odeymuie młodym wſzelką do ſpoſobienia się do usług publicznych ochotę, a ſtarych potwierdza w grubym błędzie, że ich długie przy iakim wielkim Domu zasługi, będą przez się doſtateczne do ſprawienia dla dzieci przyſtoyney promocyi. Z tego nakoniec źrzodła wypływa ta na cały kray zakała, że w Narodzie wolnym, w ktorym wſzyſcy Prawem wchodzenia w Rządy zaſzczycamy się, naymniey iednak ſpoſobnych do rządzenia liczemy.

Wiek, w ktorym żyiemy, Panowanie, pod ktorym ſobie słodziemy, ieſt Epoką naſzego oświecenia. Dodaymyż do inſzych chwalebnych nowych Uſtaw y te, aby Cnota y zdatność naypierwſze do honorow

Pra-

Prawo miały. Nie przypuszczaymy bez ostrego examinu do Urzędow. Zacznieymy przykładem Grekow y Rzymian wysławiać wielkie dzieła Tryumfami, Statuami. Te przykłady przywrocą nam nie skąpe w wielkich ludzi Starożytności wieki.

Ale na co Nam tego w dawney Historyi szukać przykładow? Wspaniałość szczęśliwie nam Panuiącego Monarchy, ktory żadnego chwalebnego bez obfitey nadgrody nie zostawi uczynku, im więcey w oczach Obywatelow sprawuie nowości, tym żywszą im do naśladowania powinna być pobudką. Jeżeli świeże przykłady iuż tak mocne w wielu sprawiły uczucie, czegoż się nie mamy spodziewać kiedy się wszyscy do tego chwalebnego Dzieła przyłożemy? Miłość chwały iest wrodzona sercu każdego Człowieka: kiedy ta będzie czyniona, Obywatele, ktorzy do tych czas nie czuią nawet życia daru, zapaleni tym szczęśliwym Instynktem, zamienią się wkrotce w podobnych owym Bogom, ktorych Starożytność na pamiątkę wielkich ludzi czciła.